

Газет 2001-йисан
ноябрдилай акъатзава

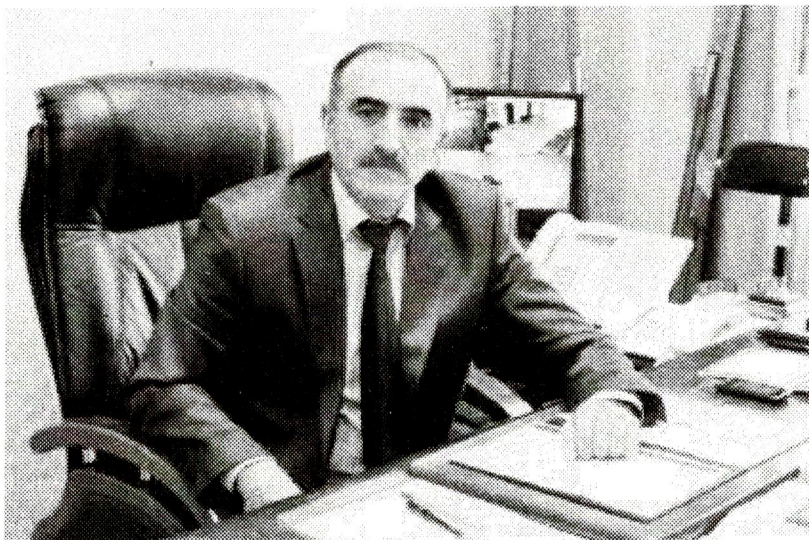
Эренлардин СЕС

РД - дин Докъузпара райондин общественно-политический газет.
Общественно-политическая газета Докузпаринского района РД.

№30 (804) 26-Июль, арбе, 2017-йис. Почтамтдай зур йисан къимет - 226 манат

26-июль – Дагъустан республикадин Конституциядин Югъ

Дагъустан республикадин Конституциядин
йикъаз талукъ яз «Докъузпара район» МО-дин
Къилин везифаяр вахтуналди тамамарзавайди
тир А.М. Алискерован тебрик

За районэглийриз, чун
вирибур патал лап
важиблугурукай сад тир сувар -
Дагъустандин Конституциядин Югъ
риклин сидкъидай мубаракзава! Чи
уьлкве ва республика патал дибрин
легишвилеринди хъайи девирда, са

шумуд йисан идалай вилик, гзаф
миллетрин векилрикай ибарат чи
халкъи Дагъустан Республикадин
Конституция къабулна. Ада
Россиядин Федерациядик кваз
Дагъустандин политический ва
государственный къурулушдин

къадар-къисметдихъ галаз алакълу
дибар тайинарна. Дибдин закон
къабулуни республика вилик
тухунин карла шийи девир алуькун
лишанламишна, государстводин
власти светский, яшайишдин,
демократвилини ивиррал
амалзавайди тестикъарна.
Гражданин, общественный
тешкилатрин ва массовый
информациядин такъатрин ихтиярар
ва азадвилер заминламишна, хвена.
Дагъустандин халкъарин
руьгъдинни медениятдин ивирар
къвачел ахкъалдардай шартлар
таъминарна. Дагъустандин халкъи
Конституция къабулун
рейсаввилелди къарардиз
къачунихъ тарихдин ва политикадин
жигъетдай авай къилин метлеб -
Дагъустандин обществодин садвал
мягъкемаруникай, территориядин

садвал ва Россиядин Федерациядин кьиблепатан сергьятрин саламатвал хуьникай ибарат я. Конституция – им чи милли эменни я. Ам кьурхувилерикай датлана хуьн герек кьезва. Кьурхувилерикай иллаки общество патал еке хаталувал терроризмди, экстремизмди, миллетчивилин сепаратизмди арадал гьизва. Алай вахтунда чна йигиндаказ вилик финин, экономика хьендикай хкудунин, чи уьмуьр михьи авунин жигьетдай яшайишдин, экономикадин,

политикадин, правовой, культурадин халкьди чи уьлкведин кьилин руководстводи-РФ-дин Президент В.В. Путина тамамвилелди хуьзва. Зун инанмиш тирвал, Россиядин вири халкьарихь галаз санал, са жергеда аваз алай девирдин вири истемишунриз жавабар жагьуриз алакьда. Чна дагьустанвийрин гилан ва гележегдин несилар патал лайихлу шартлар яратмишунин барадай Конституциядин положенияр кьилиз акьудун кьазанмишда. Чи

суварин юкьуз, эхиримжи цуд йисара республика фенвай муракаб рекьиз вил вегьин хьувуналди, чна Дагьустандин халкьдиз, чи Конституция арадал гьунин чешмейрив гваз хьайибуруз лап рикьин сидкьидай сагьрай лугьун лазим я. Заз чи район эгьлийрихь, дагьустанвийрихь, россиянвийрихь сагьламвал, хушбахтвал, ислягьвал ва генгвал хьана кьанзава. Саналди чун Дагьустан я, саналди чун Россия я!

«Шарвили» кьагьриманвилин эпосдин 18-сеферда кьиле тухузвай суварин йикьаз талукь яз «Докьузпара район» муниципальный тешкилатдин Кьилин везифаяр вахтуналди тамамарзавайди тир А. М. Алискерован тебрик

Гьурметлу районэглияр! 2000-йисалай эгечина кьиле тухузвай «Шарвили» кьагьриманвилин эпосдин сувар эхиримжи йисара саки вири Дагьустандин халкьарин сувар хьиз мягькем жезва ва ам кьадим Ахсегьрин хуьре кьиле физва. И суварик иштиракун патал неинки са Кьиблепатан Дагьустандин районрин векилри, гьакI республикадин вири районрай

ва шегьеррай кьезвай мутьманри, гьакIни чеб пата-кьерехда яшамш жезвай чи ватанэглийри иштиракзава. Игитвилин «Шарвили» эпосдин сувар кьиле тухунихь халкьдин арада, кьилди кьачуртIа, акьалтзавай несилдин сагьламвал мягькемарунин рекьйя мягькем таблигьат ва нетижа ава. И сувариз, малум тирвал, спортдин акьажунар кьиле тухузва, гьалиб

хьайибурун агалкьунар пулдин премийралди ашкьиламишзава. «Шарвили» кьагьриманвилин эпосдин 18-сеферда кьиле тухузвай сувар за Квез, виридаз рикьин сидкьидай мубаракзава. Кьуй Квехь, виридахь чандин сагьламвал, руьгьдин клубанвал ва ачух, кьумбар гуьгьуьлар хьурай!

26-июль - РД-дин Конституциядин Югь

Дагьларин уьлкведин Дибдин Закон

Малум тирвал, РД-дин Конституционный Собраниди 1994-йисан 26-июлдиз Дагьустан республикадин Конституция - Дибдин закон кьабулна. Адан проект «Юпитер» тIвар алай чапханаци басмадай акьудна. 2003-йисан саки вад вацран вахтунда массовый информациядин такьатра, жуьреба-жуьре общественный тешкилатрин собраниярал, Конституционный комиссиядин Рабочий дестеди заседанийрал республикадин цийи Дибдин Закондин печатдиз

акьуднавай проект гьялна. Нетижата республикада санлай Конституциядин кьурулушдин, гьакIни адан бязи кьилерин ва статьяйрин метлебдин гьакьиндай пуд вишдалай артух фикирар лагьана ва теклифар гана. Вири абур Рабочий группадин членри лап дикьетдивди чирна ва умумиламишна, Дибдин Закондин проектдик талукь тир дегишвилер ва алаваяр кухтуна. Гьа вахтунда кьуватда авай Конституциядин санлай кьачурла, 130 статья туькьур

хьувун кьарардиз кьачуна. РД-дин Конституциядин акьалтIай вариант арадал гьана. Дагьустан Республикадин Конституцияди Дагьустандин гзаф миллетрикай ибарат халкьдин тарихда мадни са цийи чин ачухзава. Документда а кардихь инанмишвал кьалурнава хьи, цийи Конституция кьабулуни демократия мадни вилик тухуниз, Конституцияда граждандриз ганвай

ихтиярар ва азадвилер артухаруниз, общество вилик финин алай девирла республикалин халкъдин вилик акъвазнавай месэлар агалкъунралди гялуниз куьмек гуда. 2003-йисуз къабулнавай Дагъустан Республикадин Конституцияди гьакъни чи общества ислягъвал ва меслягъвал, Россиядин Федерациядин вири халкъарихъ галаз Дагъустандин халкъдин садвал ва тупламишвал мягъкем хъуниз куьмекда. Эхирдай чахъ амукъзавай мурад сад я: къуй чи цийи Конституцияди Дагъустан инлай къулухъни политикадин, яшайишдинни экономикадин ва культурадин рекъай вилик фин патал бегьерлудаказ къвалахрай. Къуй ада гьар садан къвализ ислягъвал ва хьсан дуланажагъ гьурай!

Вадим АГЪАМУРАДОВ

СПОРТ

Футболдай акъажунар

Алай йисан 15-16 июлдин йикъара футболдай, Усугъчай хуьруьн футболдин майданда, Аразов Самур Аразовичан къамат рикел хуьниз талукъ яз, 2000-2001-

йисара дидедиз хъанвай жегъил спортсменрин иштиракчивал авай турнир къиле фена. Акъажунар райондин школайрин 5 команди иштиракна. Гьар са командадин

дестедик 12 кас квай. къизгъиндиз къиле феи акъажуна, Усугъчайдин ДЮСШ-ди сад лагъай чка, Миграгъ-къазмайрин ДЮСШ-дин аялри-къвед лагъай ва Къалажухдин ДЮСШ-дин спортсменри пуд лагъай чкаяр къуна. Гъалиб хъайи командайрин аялрин агалкъунар дипломралди, пудин пешкепралди, гъилияй гъилиз къведай Кубокдалди къейдна. Рагъметлудан къамат рикел хуьниз талукъарна тухвай мярекатдин къилин метлеб акъалтзавай несил спортдал желб авун, сагъламвал мягъкемарун ва абурухъ райондин сергъятрилай къеце лайихлу агалкъунар хъун я.

Вадим АГЪАМУРАДОВ

Женгчи шаир – Къуьчхуьр Саид

(Шаир Къуьчхуьр Саид дидедиз хъайидалай инихъ 250 йис тамам хъунихъ галаз алакълу яз)

Виш йисаралди халкъдин арада яшамаш жезвай женгчи шаир Къуьчхуьр Саид, адан яратмишунар халкъдиз къени багъа ва истеклу я. Гьахъсуз ханариз ва беллериз акси фикиррив ацланвай Къ. Саидан

эсерар къелдайла, бажарагълу урус писатель ва демократ И. Герцена вилик девирдин культурадиз талукъ яз лагъай гафар рикел хъиз жада: «... виликан девирдин меденият ахтармишдайла, гьар сеферда чун

маса вилерай килигзава: гьар сеферда а медениятдин гьакъиндай цийи фикирар арадал къвезва.

Дериндай ва дикъетдивди виликан культура ахтармишдайла, чаз хъсандиз гилан гележегдин культуран чир жеда; къулухъ вил ягъиз, чун вилик фида...»

Шаир Къуьчхуьр Саида, дугъриданни, лезгийрин эдебиятдиз дерин фикирар, жанлу образар, гуьрчег кIалубар гъана. Куьрелди, ада лезги шиират вилик тухвана ва гележегдин шаирризни еке таъсирна. Бажарагълу устаддин яратмишунар гилалди тамамдиз кIватI хъувунвач. Къ. Саидан яратмишунрикай сифте гаф лагъайди Гъажибег Гъажибегов я. Шаирдикай гъакI Мегъамед Гъажиевани хъенай. Абурулай гуьгъуьниз и кIвалах Назир Агъмедовани Агъед Агъаева давамарзава. Вуч лугъуз жеда (?!) : Къуьчхуьр Саид 1767- йисуз виликан Куьре ханлухдин, гилан Куьрагъ райондин Къуьчхуьр хуьре кесиб лежбердин хизанда дидедиз хъана. Къ. Саидан бубади ам медресадиз ракъурна, амма фад етим хъайивилляй адавай кIелун куьтягъиз хъаначир. Саид чIехи хизандиз фу къазанмишуниз мажбур хъана. ИкI ятIани, Къ. Саидаз кIелиз –къхъиз чир жезва. Ада вичин эсерар араб гъарфаралди (аджам) къилдин дафтардиз хъенай, амма ам гилани гъатнавач, - къейдзава алим Мегъамед Гъажиева. Къуьчхуьр Саидаз хъсандиз саз ва кфил ягъиз чидай. Ада халкъдин авазриз ва халкъдин сивин яратмишунриз къетIен фикир гузвай. Хайи халкъдин яшайиш хъсандиз чирун патал Саид гъакI къунши магъалриз ва азербайжандин хуьрериз физ хъана. Чи критикада К. Саид Азербайжандиз финиф себеб яз, адакай ашукъ ва шаир хъана лугъудай фикир гьалтзава. Гьелбетда, гъа девирдин чIехи шаирар тир Вагъифан ва Видадидин ватанда дуланмиш хъуни Саидан чирвилер, шаксуз, артухарна, шийи тIварар, шаиррин икъван гагда малум тушир чIалар чир хъана. Амма Саидахъ вичин бажарагъвал авачиртIа, адакай шаир жедачир. Аквадай гьаларай, Саидан шаирвилин алакьунар ам Къуба патаз фидалди арадал атай бур я. И кар адан «Шикаят» ва «Са рушаз

лагъай чIал» ашкъидин чIаларинни субутардай мумкинвал гузва. Мукуьвай азербайжан халкъдин культурадихъ галаз таниш хъуни Саидан чирвилер гегъеншарна, са рахунни алачиз, адан хусуи поэтический хатI, художественный образар арадал атуниз таъсирна. Ватандиз хтайдалай гуьгъуьниз адаз ханарин зулумкарвилер, инсафсузвилер мадни дериндай аквазва. Шаирди зегьметчийрин дерди- гьалдикай, яшайишдин четин шартIарикай жанлу чIалар яратмишзава. Шийиз жагъанвай са эсерда Саида икI лугъузва:

**Мани лагъ, эй ашукъ,
жегъилар патал,**

**Дава хъиз бейгъалдиз хъурай
ам кесиб.**

**Мани лагъ эллерин
гуьгъуьлар патал,**

**Желб ая къваларив инсанар
кесиб.**

ЧIехи чIалан устад СтIал Сулеймана лагъайвал, эгер шаир мейит тушиз чан алай инсан ятIа, ам кисдач. Дугъриданни, Саидан гъахълу ва къуватлу чIалар девирдин гъакимрин, вилик-къилик квайбурун, мулкдаррин рикIериз сухзавай хци рапар хъиз тир. Амур, гьелбетда, шаирдал ажугъламиш хъанай. Сурхай ханди вичиз табий тушир ашукъдиз кар къун къетIна, ада Саид вичин патав гъиз туна. Амма Саида хандиз рей ганач. Ам жуьрэтдивди къил хкажна, Сурхаяз килигна. И вакъиа СтIал Сулеймана «Жувакай ихтилатда» икI рикIел

хкизва: «- лагъ са чIал! –лагъана кар-кеспи авачиз, рикI акъатзавай ва муьжуьд паб авай ханди Саидаз лагъана: «Буна хъсан лугъуда, вун, гьелбетда, устIар я, амма вилер акъван ягъсузвилелди вучиз килигда?.. Инал зи папар алайди чизвачни ваз?..» - икI лагъана,- Сурхай ханди Саидан вилер акъудиз туна. Идалдини зулумкардин цIай къенач, ада вилер ивидай хъанвай ва вич уьткъемдиз акъвазнавай Саидавай хабар къазва: «Гила ваз аквазвани?» руьгъдиз ажуз тахъай шаирди: «Аквазва», -лагъана жаваб гана. Саидан викIегъвал акур ханди, адан вилериз къел ягъун буйругъна. ЯтIани, Саид вичин гафунилай элячIзавач, ада гужлу ванцелди, вилерай иви физ-физ лугъузва:

**Эй, Эренлер, зи чарх къулухъ
элкъвена,**

**Рагъ игисай уьмуьр
къакъудна хъи зи...**

**Икъван напак тир залум
Сурхая**

**Даим шад вилер акъудна хъи
зи.**

Сурхай ханди вичиз акси фикиррив ацIанвай шиирар туькIуьрзавай Саидан вилер вичин папариз ягъсузвилелди килигзавай лагъана, багъна къуна, акъудна. Амма и кардин гъакъикъи себеб Саидан эсерриз классовой жигъетдай дерин метлеб ва адаз халкъдин арада еке гъуьрмет хъун тир. Хандивай зулумкарвилералди шаир вичиз табий ийиз хъанач. Къвердавай Къ. Саидан шииррин мана дерин ва хци жезва ва абурук, Агъед Агъаева лагъайвал, бунтчивилин фикирар акатзава. Чпин мана- метлебдиз килигна Къуьчхуьр Саидан эсерар са шумуд жуьредиз пайиз жеда. Муьгъуьббатдин чIалар, аквадай гьаларай, ада шаирвилин сифте камар къачур вахтунда туькIуьрай бур я. А шиирар фольклордин ва вичелай вилик хъайи шаиррин манайриз мукуьва я. Месела, халкъдин мани:

Ви буйдиз кый, буйдал шумал,
Шумал буйдиз кый, гуьзел яр.
«Кланда» лугъуз алдатмишна,
Уьзукъара хуй, гуьзел яр.
Адан вичин чешне:
Элкъвена заз килигзавай,
Хьипи катран вилериз кый.
Хкажна яхь лацу гардан,
Яд гудайдан гьилериз кый.

Кь. Саидан муьгъуьббатдин члалара рутулрин шаир Их. Режебан кьошмайрилай тафаватлу яз, ада социальный манадиз еке фикир ганва. Экуьникай маьгрум хьанвай шаир дуньядал ашукъ ва гьейран я, амма гуьзел тьебиат ва адан гуьрчег рангар шаирдин вилериз аквазмач:

Къарагъна зун меселай кье,
Цуьк алай члур аквазмач заз.
Белки, ачух хьанватла экв?
Хуьр алай хур аквазмач заз.

Гьил кьекъуьрна жагъуриз саз,
Тезенаг гьич аквазмач заз.
Ядай за са дертлу аваз,
Симерин нур аквазмач заз...

Машгъур критикар тир Н. Капиевади ва В. Огнева кьейд авурвал, Къуьчхуьр Саидан поэзия (шиират) мичи йифиз цава экв авур садлагъай тьед ва гележегда тлурфан жадавилдин сифте лишан я». Абуьр ягъалмиш хьанач. Инкьилабдин цийи девир башламишна.

Къазанмишунар тлимил туширтлани, сиясатдин лепеди вичин девирдин сергъятарни кьуна, са гьал инсанрин яшайишдиз кьезилвилер гъанай. «Женг галачиз уьмуьр кьиле фидач». Гъар са камалэгъли шаирдин уьмуьрдин лозунг ва эвер гун- гъа им я. Къуьчхуьр Саид вичин девирдин гъарайдин лишан ва севт яз ама... Ам чав агакъзава.

Шагъбала ШАГЪБАЛАЕВ

Члалан важиблу месэлаяр

Дагъустандин бязи халкъари, гъа жергедай яз лезгийрини, эхиримжи вахтара хайи члаларин месэлаяр гегъенш мярекатрал веревирдзава, абуьр вилик тухунин ва еримлу авунин рекъерни тайинарзава. Ихътин макьсадралди, «Лезги газетдай» ва интернетдин сайтрай малум хъайивал, 20-мартдиз ДГПУ-да «Лезги члал ва меденият: саламатдиз хуьн ва еримлу авун» тлвар алаз форумни кьиле фена. Тешкиллувилин комитетди кьейдзавайвал, чпиз форум гафарални члаларал куьтягъ жадаи нубатдин серенжемдиз элкъвена кланзавач. «Лезги газетдин» алай йисан 12-нумрадиз акъатнавай «Саналди кваллахин!» макъалада члал хуьнин, еримлу ва машгъур авунин жигъетдай нихъ вуч теклифар, фикирар аватла, винел акъудун тлалабнава. Шад жадаи кар ам я хьи, форумдин тешкилатчийри гележегда члал хуьнин кардиз кьетлен фикир гудайдакай, и рекъяй кваллах давамардайдакай хабар ганва. Чпикай рахун тавуна акъвазиз тежер сад-кьве месэла захъни ава.

Акьалтзавай несилдиз члал чирун патал эвелни-эвел мектебра бес кьадарда ктабар хъана кланда. И жигъетдай исятда мектебра авай гьалар гзаф наразивал ийиз жадаибур я. Цийи учебникар кьит

тирвилай куьгънебур ишлемишунизни мажбур жезва. Амма абуьрун дегишвилерни тафаватлувилер себеб яз ученикарни муаллимар четинвилера гьатзава. Суалар кьезва: ктаб гвачиз са шумуд йисуз мектебдиз кьезвай аялдиз члал гьикл чир хуьрай? 14-15 аял авай классда 3-4 ктаб хъайила, абуьру кваллин кваллахар гьикл хуьвунлазим я? Гзаф вахтара муаллим кьилдин тапшуругъар хгуниз мажбур жезва. Мадни, гележегда ктабар акъуддайла абуьра кьалурзавай тапшуругъар алай аямдин истемешунар, технологиядин тадаракар ишлемишун вилив хвенвайбур хьун чарасуз я.

Ктабралди таъминарунин месэла гьялун патал датлана жуьреба-жуьре мярекатрал рахазвай, зегъмет члугвазвай РД-дин Халкъдин Собранидин депутат, А.Тахо-Годидин тлварунихъ галай ДНИИП-дин директор Гьамидулагъ Мегьамедоваз сагърай лугъуз кланзава. Зун саки инанмиш я, эгер муькуь депутатрини и месэла къарагъарайтла, нетижа тахъанани амукъдач.

Хайи члал кланарунин, машгъур авунин карда мектебра клелзавай аялар ва тарсар гузвай муаллимар патал жуьреба-жуьре

конкурсар, олимпиадаяр ва маса мярекатар тухунихъ кьетлен метлеб ава. И кваллахар, маса предметрив гекъигаила, хайи члалар патал чи республикада тлимил тухузва. Ихътин конкурсар себеб яз муаллимрин арада тежриба раиждай, аялрин чирвилер ахтармишдай, абуьрук члал чирунин, адал кьарувалунин карда гьевес кутадай мумкинвал жада. Сад-кьве йисуз «Хайи члалариз – кьведлагъай нефес» тлвар алай республикадин конкурс тухванай. Гъайиф хьи, цли гьадакайни са ван-сесни амач. Гаф кватай чкадал кьейд ийиз кланзава, РД-дин образованидинни илимдин министерстводин кьарардалди гъар йисуз кьиле тухузвай «Хайи члалан лап хъсан муаллим» конкурсдин макъсадрикай сад хъсан муаллимрин тежриба чуьлурун ятлани, гьакъикъатда ана раиж жезвай са затлани авач. Идалайни гьейри, бязи вахтара конкурсдин (инал зун лезги члалан номинациядикай рахазва) юридик кар течизвай, нуфуз авачир ксарни жезва.

Малум тирвал, алаатай йисан 1-сентябрдила хайи члал патал чара авунвай сятерин кьадар авайдалай

тлимиларна. Са патахъай, милли члалар хуьнин месэляяр хпидаказ вилик акъвазнавайдакай, абур хуьнин важиблубликай гзаф рахунар жезватлани, муькуь патахъай, хъсанвилихъ ваъ, писвилихъ ялзавай гьерекаатар къилиз акъудзава. Хайи члалар хуьнин, дережа хкажунин жигъетдай булдалди жезвай ихтилатар, хиве къуна кланда, гьаклан гафар-члалар яз амуькзава. Ихътин рафтарвилери, гъайиф хьи, хайи члалар гьукуматдин дережада кваз такъазвайдан, саймиш тийизвайдан гьакъиндай шагъидвалзава. Кар къетдай серенжемар тешкил тавуртла, хайи члалан гележег хъсанди жедач.

Лезги члал хаталувилик акатзавай себебрикай сад кхъизвай ксари орфографиядин къанунрал вирибуру сад хъиз амал тавунихъ галаз алакълу я. И темадай гьатта къилдин конференция тухунин чарасузвал арадал атанва. Интернетдин сайтрайни бязи басмадин такъатрай аквазвайвал, эхиримжи вахтара члал «чара» гафарикай михъунин гереквал аваз гьисабзавайбуруни пайда хъанва. Ахътинбурун «мурал» къилиз акъатайтла, лезги члалан лексика 30-40 процентдин кесиб жеда. И жигъетдай за жуван фикирар газетра, журналра, интернетдин сайтра раижнава, тикрар хъийидач. Амма инал заз чара члаларай къезвай гафарихъ галаз алакълу яз тлвар-ван авай муаллимри, пешекарри, алимри, писателри, эдебиятчийри газетра, интернетдин сайтра кхъенвай бязи фикирар клелзавайбурун фикирдиз гъиз кланзава.

Фейзудин НАГЪИЕВ: «Зазеке къурхулувал ава: чи члалаз чеб члалан гъавурда авачир алай аямдин “цлийи муаллимри” гузвай зиян са чапхунчидивайни гуз хъайиди туш. Лезги члалан къеле мягъкемдаказ шумуд агъзур йисара мукъуфдивди гзаф аямри эцигна. Бес чун вири, члал чидайдини, течирдини лезги члалан конструкторар вучиз жезва? «Кланивал» гила «канивал» кхъихъ лугъузва, «и члалан хийирар» - «гъи члалан хийирар», «гъарф» - «хаф»

ва мадни».

Сажидин САИДГЪАСАНОВ: Интернетда кхъинарзавайбурун са бязи къейдериз фикир гайитла, гила чна шуд йисаралди члала гьатнавай, рахунра ишлемишзавай гафар гадарна клан жезва. Члала авай туьрк, араб гафар михъна кланда лугъузвайбуруз фикир гайитла, инлай вилик чи шаирри яратмишнавай эсерарни «редактировать» хъувуна, цийи ктабар ахкъудна клан жеда. И фикирар вичивай гьалатлар квачиз кхъиз тежезвай са лезгиди «Фейсбук» соцсетда раижнай. Ихътин гьерекаатри члал хаталувилел гьада.

Пакизат ГЪУБСЕЙНОВА: «Чара члаларай атанвай гафар фагъум тавуна «халисанбуралиди» ва иллаки тукълурнавай гафаралди эвез авуни лезги члал кьиникъин хаталувилик кутада».

Майрудин БАБАХАНОВ: «Халкъдин члал чан алай организм я. Ада гъар са девирда вичиз герек гафар къачузва, виже амачирла, гадарзава».

Фаида ГЪАНИЕВА: «И гаф чиди туш, ам акъудна кланда лугъуз, ихтилатар ийизвайбуру чеб члалан гъавурда авачир, члалан илимдивай яргъа тир ксар я. Квал кулуналди шиткидайвал, члал михъи ийиз жедайди туш».

Мегъамед ИБРАГЪИМОВ: «Чахъ нугъатар пара ава, литературный члал – сад. Ам хуьн ва еримлу авун чи умуми буржи я. Эгер чна «чун гъахъ, куьн батлул я» лугъуз, члалан жигъетдай реформаяр тухуз хъайитла, адан къисмет гьихътинди жеда!? Члалан алемда тваз кланзавай гъар са цийивал, ирид сеферда веревирд авуна, ахпа теклифна кланда. Хсуси фикирар, теклифар гзаф жедайди я, илитгун герек туш».

Вадим АДИЛОВ: «Медицинада къилин принцип “зиян гумир” я. Члалан гьакъиндайни гьакл хъана кланда. “Члал михъна кланда” лугъузвай бязи къелемчийри, “пешекарри” чпин кхъинра орфографиядин къанунриз клур гузва. Им члал вилик тухунин ваъ,

акси яз, члуру гьалдиз тухунин рехъ я. Лезги члал къеве жуьредиз элкъезва: Дагъустанда са жуьреда, Азербайджанда маса жуьреда кхъизва. И кардин вилик пад къун патал, гежел вегъин тавуна, члалан алимрини пешекарри серенжемар къабулна кланда. Тахъайтла, члалан гьал югъ-къандивай пис жеда. Исятда, зи фикирдалди, члалан садвилел амал авун чарасуз я».

Сейфудин ШАГЪПАЗОВ: «Им чи гаф туш, ам чи гаф туш, члал михъна кланда лугъузвайбуру сифте нубатда чпиз хайи члалалди клелиз-кхъиз чирна кланда. Члалан илимдал машгул ксарни авачиз туш, абуруз яб гун, гьуьрмет авун чи буржи я».

Аквазвайвал, пешекаррин ва къелемчийрин фикиррин метлеб сад я. Мадни, алимри, пешекарри члала авай чара гафар акъудна кланда лугъудай гафар газетрани журналра зал садрани дуьшуьш хъанач. Гъавилай чна и месэладиз фикир гун ва орфография члуриз алахъзавайбурун вилик пад вахтунда къун герек я.

Винидихъ лагъанвай фикирар умумиламишайла, давам жезмай форумдин гележегдин клвалахда чпел фикир желб авун патал, заз ихътин са бязи теклифар ийиз кланзава:

1. Мектебар герек ктабралди, пособийралди таъминарин.
2. Хайи члалайни эдебиятдай муаллимарни аялар патал конкурсар артухарин.
3. Мектебра хайи члални эдебият патал чара авунвай сятер тлимилар ваъ, артухар ийин.
4. Мектебра мониторингар, ахтармишунин клвалахар тухудайла, хайи члални эдебият къереждихъ тан тийин.
5. Лезги члалал кхъизвай ксари вирибуру орфографиядин къанунрал амал ийин; кхъинин къанунар члуруналди «цийи къайдаяр» илитлзавай ксариз къадагъа ийин.

Куругъли ФЕРЗАЛИЕВ

Хильба

Пайгъамбардин, салам ва хийир-дуъа хъурай адаз Аллагъдин патай, гъадисда лугъузва: «Эгер зи умматдин инсанриз хильбадин менфятлувиликай хабар авайтга, абуру ам къизилдин къиметдай къачудай» (ат-Табарани «аль-Кабир»).

Несилрилай несилрал агакъарнавай чирвилер себеб яз, алай аямдин медицина вилик фенва. Къадим цивилизацияр вилик фидай вахтунда, иллаки шаркъ патан, са бязи азарар диагностика ва сагъар ийизвай. Га ихътин къадим кхьинра хильбадикай лагъанва.

Хильба (*хельба*) – им тӀуьнриз дад гъидай ва дарман хъиз ишлемишзавай, вири дуьньяда машгъур шей я. Вири набататдихъ, га тумарихъни кваз гужлу, кӀерецдин къезил атирдин ни гала.

Арабрин духтурри хирер сагъарун патал хильба мелгъям хъиз ишлемишдай. Набататдин га и гъер хирехъ гуьцӀайла, ада дакӀунвай ва квал квай чкаяр секинарзава. Китайдин духтурри ам, руфун аватайла, къиздирма, цварадин кӀвалин ва дуркӀунрин азарар, жакӀумрин тӀалар ва итимрин гъаярин кӀвалах зайиф хъайила ишлемишдай. Генани хильба, ратарин ва жигеррин азарар авайла, атеросклероз хъайила ва холестериндин къадар хкаж хъайила ишлемишун меслят гъизва. Индиядин духтурри га и набататдин куьмекдалди хуквадин язва сагъарзавай, дишегълидин сагъламвал мягъкемарзавай.

Алай аяма хильба гзаф гьукуматра гегъеншдиз ишлемишзава. Гилан вахтунин алимри хильбадик квай затӀар ахтармишна. Малум хъайивал, ам белокдал ва шекеррал девлетлу я ва генани адак калий, фосфор, магний, ракъ, кальций, А, С, В₁, В₂, РР витаминар, фолиевая кислота ва маса шейър ква.

Дарман патал хильбадин тум гъалима, порошок ва паста хъиз ишлемишзава. Адак ферментар, эвезиз тежер аминокислотаяр,

erenlar.ru

ХИЛЬБА - Пайгъамбардин Сунна

эфирдин гъери, крахмал, белокар, шекерар ква.

Хильбади вири бедендиз сагъардай, тонизироватдай, цвар ракъурдай ва стимул гудай таъсир ийизва. Тумарин гъалима хуьрек цӀурурдай системадин азарар сагъардай шей хъиз ишлемишзава. ДуркӀунар, ратар ва хук, цӀурур тавунвай тӀуьникай ва чиркинрикай мишзава. Хуквадин ва ратарин къенер вичин гъеридалди хуьзва. Га и лишан гастрит ва язва авайла хийирлу я. Хильбадин тумари холестериндин къадар агъузарзава. Гинекологиядин азарар сагъардайла лап хъсан дарман я. Аялдиз хур гузвай диледиз нек артухарзава. Анемия авайла хильбадин тумарин, виртӀедин ва хурмайрин къаришмади гемоглабиндин къадар хкажзава. Итимрин потенция хкажун патал гъар юкъуз некӀедихъ галаз чайдин кве тӀуруна авай тумар хун меслят гъизва. Жалгъайрин азарар – артрит, артроз, подагра авайла, абур сагъардай шей хъиз малум я.

Сивихъай пис ни къведайла ва гъекъедихъай гзаф гужлу ни къведайла, беден токсинрикай азад хъун патал, тумарикай авунвай чай хун лазим я. Яваш-яваш нагъакъан ни квахъзава.

Хильбади ивидин, кӀарабдин мефтӀедин, нервийрин клеткаяр ва

аял хадай органар герек шейъралди таъминарзава. Генани ам грипп, бронхит, ларингит, синусит, пневмония, верем азарар авайла ишлемишзава.

Адакай чиниз ва чӀарариз маскаяр авуртӀани жезва, Алай вахтунин шампунрик хильба ква. Адак гзаф къадарда гормон эстроген ква.

Хильба, простатит профилактика ва сагъар ийизвай къуватлу шей я.

Хильба ишлемишзавай виридалайни машгъур жуьре - им алан тумарикай чай авун я.

Доза тайинарун ва виже текъвервилин лишанар

1-2 чайдин тӀурура авай тумар (куьлубур лап хъсан я) 1 истиканда авай циз вегъена яваш цӀал 5 декъикада демда твазва. Дал хъсанарун патал адак хурмаяр, вирт, инжилар, лимон, мята кутазва.

Виже текъвервилин лишанар: руфунал залан хъайи дишегълийриз сифте триместрда хильба ишлемишун къадагъа я. И вахтунда ам аял бедендикай хкудуниз майил я.

Али-гъажни ЭМИРСУЛТАНОВ

К сведению граждан!

Отдел Пенсионного Фонда В Докузпаринском районе доводит до сведения получателей пенсионных выплат и ЕДВ информацию, что расторгнуты договоры с 01.09.2017 г со следующими кредитными организациями:

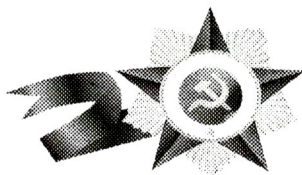
ПАО АКБ «Связь-Банк»
ФАКБ «Инвестторгбанк»
ПАО «Махачкалинский»

Также сообщаем о кредитных организациях заключивших договоры о доставке пенсий:

Список кредитных организаций, заключивших с Отделением Пенсионного фонда Российской Федерации по Республике Дагестан договоры о доставке пенсий.

№ п/п	Наименование кредитной организации
1	Филиал ПАО «Сбербанк России» Дагестанское Отделение №8590
2	ПАО Банк «Возрождение» Махачкалинский филиал Публичного акционерного общества Банк «Возрождение2» ПАО Банк «Возрождение»
3	ООО Комерческий банк «МВС Банк»
4	Дагестанский региональный филиал АО «Россельхозбанк»
5	«Газпромбанк» (АО) в г.Ставрополе Банк ГПБ (АО)
6	ОАО АКБ «Эльбин»

Мад сеферда райондин агъалийрин фикирдиз ГЫЗВА:

Гьурметлу ватанэглияр!

Чна «Эренлардин сес» газетдин эхиримжи чина саки кьве йисан вахтунда Ватандин Чехи дяведин иштиракчийрикай кхьенвай ктаб гъазурзавайдакай малумат гуз хьана.

Къейдна кIанда хьби, и яргал мудатда редакциядиз чар-цIар гваз атайбурун кьадар лап тIимил я. Амма икI ятIани чна чи кIвалах акъвазарнавач, тIем акакьдайвал, ам кьиле тухузва. Чи истемишун ам я хьби, пака ктаб чапдай акъатайла, лугьун тавурай, бес къастунай редколлегияди зи мукьва-кьилидин женгерин агалкъунрикай, лайхлувилерикай къейд авунач. Вахт гьеле амазма, тIалабзава дяведин иштиракчийрин женгериз ва уьмуьрдиз талукь материалар чал агакьар хьувун. Чна гьузетзава. «ЭС» газетдин редакциядин коллектив.

Скорая помощь ЦРБ Докузпаринского района

тел. 8 928 059 84 90, 8 989 868 03 00

«ГОЛОС ЭРЕНЛАРА»

2001-йисан
ноябрдилай акъатзава

Тешиклайди:

Докузпара райондин
администрация,
Дагъустан Республика

Учредитель:

Администрация Докузпаринского
района, Республика Дагестан

Къилин редактор:

Э.А.ГЪАЖИБЕКОВ

Жавабдар секретарь:

А.Э. ЭМИРСУЛТАНОВ

Хуси корреспондентар:

Ш.О. ШАГЪБАЛАЕВ
К.Н.ФЕРЗАЛИЕВ
В.С.АГЪАМУРАДОВ
З.Э. МЕДЖИДОВА

Корректор:

Ш. ШАГЪБАЛАЕВ

Верстка авурди:

А.Э. ЭМИРСУЛТАНОВ

Чандиз вахкай вахт: 14:00

Чапзавай вахт - 17:00

Тираж 1200

Редакциядинни макъалайрин авторрин фикирар сад тахьун мумкин я. Макъалайрин делилрин дуъзвилини патахъай жсаваб авторри чни гуда. Макъалайриз рецензия гузвач ва абур элкьвена вахкузвач. Мадни, чпин макъалайра дегивилер тунал, кьилер дегिशарунал рази тушир мухбиривай чна абур редакциядиз ракъур тавун тIалабзава.

Газета зарегистрирована Управлением Федеральной службы по надзору в сфере связи, информационных технологий и массовых коммуникаций по Республике Дагестан

Регистрационный
номер ПИИ №ТУ5 - 00256
от 14 июня 2013 г.

Редакциядин,
издательстводин ва
типографиядин адрес:

368750, Докузпара
район, Усугъчай хуьр,
тел.8 (8269) 22-345
e-mail:
gadzhibekov77@mail.ru
Наи сайт: www.erenlar.ru